

Fonderna hotar marknadsekonomin. Men marknadsekonomin har dessvärre inte några självklara försvarare andra än människor som är övertygade om dess överlägsenhet. Men det kan vara kortsiktigt, för det egna företaget eller för den egna personen, privatekonomiskt lönsamt att samarbeta med fonderna.

Marknadsekonomin är som system överlägset andra ekonomiska system, men människorna är desamma. För att människorna som har att verka inom den faktiskt existerande svenska modellen inte skall inledas i frestelse alltför länge är det viktigt att fonderna avvecklas snarast möjligt. Det är av samma skäl av stor vikt att det ständigt görs klart utan den minsta tvekan att fonderna kommer att avvecklas, helst förr, eller, om det inte är möjligt, senare. För människornas handlande bestäms av många faktorer, bland annat uppfattningen om vad framtiden kommer att innebära. Det finns skäl att erinra om vad författaren Lars Gustafson skrev i en betraktelse om mekanismerna bakom samarbetet mellan fonderna och de företagsledare och andra som betraktar löntagarfonderna som ett bestående inslag i den svenska modellen:

— Det fel som kollaboratorerna begick, säger Jean-Paul Sartre i en berömd och tänkvärd uppsats från 1945, bestod inte så mycket i att de sympatiserade med de tyska ockupanterna, utan snarare i att de betraktade kampens utgång som given.

Det är bland annat därför som motståndet mot löntagarfonderna måste föras vidare med sådan styrka att ingen på allvar kan räkna med att utgången av löntagarfondskampen är given, att fonderna har kommit för att stanna.

Den andra faran som måste övervinnas är att LOs motstånd mot att överge fonderna kan visa sig starkt. Så sent som våren 1987 skrev Rudolf Meidner i den socialdemokratiska idétidskriften Tiden (nr 4) att fonddebatten blev så hård "därför att motståndarna anser, med visst fog, att dess reformer är etapper på en väg som leder betydligt längre. Vi skall akta oss för att förringa och bagatellisera våra egna

förslag bara för att få dem allmänt accepterade . . . Vi skall öppet säga att vi står för föreställningen om ett klasslöst samhälle, där makten inte är så koncentrerad som nu, där det privata ägandet förlorat sin dominerande roll och där folket genom löntagar- eller medborgarfonder är medägare till den produktiva kapitalet och därmed också delaktiga i beslutsfattandet". Man skall vara på det klara med att LOs kraftiga engagemang för fondsocialismen inte bara bygger på att man i LO-huset skulle vara mer ideologiskt renlärig än på det socialdemokratiska partikansliet. Att säga nej till fonderna innebär att man säger ja till marknadsekonomin. Att säga ja till marknadsekonomin innebär att LOs roll blir avsevärt mindre än annars. Även om man inte behöver anse att LO i en marknadsekonomi bara skulle spela rollen av marknadsimperfektion är det uppenbart att LO-ledningen och hela den apparat som fackföreningarna har byggt upp skulle ha en helt annan betydelse och långt högre status i ett fondsocialistiskt samhälle.

Utan att hårddra jämförelsen kan det vara belysande att dra en parallell mellan LO-byråkratins önskan om ett fondsocialistiskt Sverige och det motstånd som möter reformförslagen i motsatt riktning i Sovjet. De sovjetiska makthavarna som nu ingår i den privilegierade Nomenklaturen sätter hinder i vägen för den nye partiledaren försök att införa ökade inslag av marknadsprisbildning och incitament på företagsnivå på bekostnad av den centrala planhushållningsbyråkratin.

Parallellen med Sovjet kommer förmodligen göra fondanhängarna uppbragta. Nu är taggtrådsrullarna i farten igen, kommer de kanske att säga. Men man skall komma ihåg att det är socialisterna i öststaterna som har rullat ut den taggtråd som än idag skiljer det ofria Europas stater från de stater i Europa som bygger sin frihet och sitt välstånd på den typ av ekonomi som fondanhängarna vill ersätta med något annat.